

International Journal of Social Sciences

ISSN:2587-2591

DOI Number:<http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.19.9>

Volume 8/3

2024 p. 155-171

OSMANLI DÖNEMİ TÜRK RESİM SANATINDA RUM KÜLTÜRÜNÜN ETKİSİ THE INFLUENCE OF RUM CULTURE IN TURKISH PAINTING ART OF THE OTTOMAN PERIOD

Mehmet Akif ÖZDAL*

ÖZ

Anadolu'da Bizans döneminde gelen ardından Selçuklu ve Beylik dönemlerini takip ederek oluşan sanatsal geleneklerin Osmanlı Türklerinin yönetimi altında farklı bir çizgide devam ettiği görülmektedir. Bu açıdan. Rum resim sanatının temel özellikleri olan ikonografi, mozaik ve fresk gibi teknikler, Osmanlı dönemi Türk resim sanatında yeni bir yorumla karşımıza çıkmaktadır.

Bu kapsamda çalışmanın amacı, Osmanlı resim sanatında Rum kültürünün etkisinin incelenmesi olup. Nitel araştırma yöntemlerinden tarihsel perspektif analizi ve mantıksal akıl yürütme yöntemleri benimsenerek oluşturulmuştur.

Bulgular, Osmanlı dönemi Türk resim sanatının, tarihsel ve kültürel etkileşimlerle şekillenen karmaşık ve çok yönlü bir sanat formu olduğunu. Sonuçlar ise bulgulara bağlı kalarak Rum sanatının Osmanlı resim sanatında önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Osmanlı Dönemi, Türk Resim Sanatı, Rum Etkisi, Sanat Tarihi, Kültür.*

ABSTRACT

It is seen that the artistic traditions that emerged in Anatolia during the Byzantine period and then followed the Seljuk and Principality periods continued in a different line under the rule of the Ottoman Turks. From this point. Techniques such as iconography, mosaic and fresco, which are the basic features of Greek painting art, appear with a new interpretation in Turkish painting art of the Ottoman period.

* Öğretmen, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, E-mail: mehmetakfozdl@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3148-8988, Sivas, Türkiye.

In this context, the aim of the study is to examine the influence of Greek culture on Ottoman painting. It was created by adopting historical perspective analysis and logical reasoning methods, which are qualitative research methods.

Findings show that Ottoman period Turkish painting was a complex and versatile art form shaped by historical and cultural interactions. The results, consistent with the findings, show that Greek art played an important role in Ottoman painting.

Keywords: *Ottoman Period, Turkish Painting, Greek Influence, Art History, Culture.*

Giriş

Sanat tarihinin derinliklerinde, kültürel etkileşimlerin önemi her zaman kendisini göstermiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun kozmopolit yapısı, farklı etnik gruplar ve kültürlerin bir arada yaşamasına olanak tanımış, bu durum sanat alanında da önemli yansımalar bulmuştur. Özellikle resim sanatında belirgin bir etkileşim süreci gözlemlenmiştir. Bu kapsamda yapılmış olan çalışmada, Rum kültürünün sanatsal yaklaşımlarının Osmanlı resim sanatına etkileri incelenerek nitel araştırma yöntemlerinden tarihsel perspektif analizi ve mantıksal akıl yürütme yöntemleri benimsenmiş ve incelenen literatür ile sınırlandırılmıştır.

1. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Kültürel Çeşitlilikte Sanat ve Toplumsal Yapı

Osmanlı İmparatorluğu, 1299'dan 1922'ye kadar Balkanlar, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'ya yayılan geniş topraklara sahipti. Bu imparatorluk, Türkler, Araplar, Kürtler, Rumlar, Sırp, Boşnaklar, Arnavutlar ve Yahudiler gibi birçok etnik ve dini grubu bünyesinde barındırıyordu. "Millet Sistemi" adı verilen yönetim modeli, her grubun kendi hukuki ve dini işlerini yönetmesine olanak tanıyordu. Bu çeşitlilik, kültürel etkileşimi teşvik ederek Osmanlı resim sanatında da kendini gösterdi. Ancak, 19. yüzyılda artan etnik ve dini gerilimler, imparatorluğun çöküşüne neden olan olayları tetikledi (Bierman, 1992). Bu süreçte ise Osmanlı resim sanatı, İslam ve Anadolu Selçuklu sanatlarından etkilenerek geometrik desenler, hat sanatı ve tezhip gibi özelliklerle karakterize olmuştur.

1.1. Osmanlı Resim Sanatının Konuları

Osmanlı resim sanatında genellikle dini ve saray temalı konular ön plandadır. Bu temalar, dönemin sanatçıları tarafından çeşitli eserlerde işlenmiştir. Örneğin, Nakkaş Osman, 16. yüzyılın başlarında sarayda görevli bir minyatürcü olarak tanınmış ve saray hayatını yansıtan eserler üretmiştir (Cowen, 1991). İslam inancı gereği, insan figürünün resmedilmesiyle ilgili kısıtlamalar nedeniyle portre yerine minyatür sanatı önem kazanmıştır. Bu kısıtlamalar, figüratif tasvirler yerine sembolik ve stilize edilmiş tasvirlerin kullanılmasına yol açmıştır (Brend, 2022). Minyatürlerde, genellikle savaş sahneleri, av sahneleri, saray yaşamı ve mitolojik hikayeler işlenmiştir. Örneğin, 16. yüzyılın ünlü minyatürcüsü Matrakçı Nasuh, savaş ve av sahnelerini detaylı bir şekilde resmetmiştir. Ayrıca, Leyla ve Mecnun gibi klasik hikayeler, minyatürlerde sıkça işlenen

temalardandır. Bu eserler, dönemin toplumsal ve kültürel yapısını yansıtan önemli kaynaklardır.

1.2. Osmanlı Resim Sanatının Teknikleri

Osmanlı resim sanatında en yaygın teknik minyatür sanatı olmuştur. Minyatürler, detaylı ve sembolik anlatımı vurgulamasıyla dönemin estetik anlayışını yansıtır. Genellikle el yazmalarıyla bir araya getirilen kitaplarda bulunurlar. 16. yüzyılda Matrakçı Nasuh'un şehir ve mimari tasvirleri içeren minyatürleri, bu dönemin önemli eserlerindedir. Bu minyatürler, detaylı ve renkli bir şekilde işlenmiştir, çünkü bu teknik, dönemin sanatsal ifade biçimlerine uygun bir görsellik sağlar (Brend, 2022).

Ayrıca, hat sanatı Osmanlı resim sanatında önemli bir yer tutar. Hüsn-i hat, yani güzel yazı, Osmanlı kültüründe estetik ve sanatsal bir ifade biçimi olarak kabul edilmiştir. 17. yüzyılda Hattat Hafız Osman, hüsn-i hat sanatının en ünlü temsilcilerindedir ve eserleri, özellikle Kur'an surelerinin kaligrafik tasvirleriyle tanınır (Yerkazan, 2021).

1.3. Osmanlı Resim Sanatının Stil Özellikleri

Osmanlı resim sanatında simetri ve denge, İslam sanatının etkisi altında gelişmiş iki temel unsur olarak öne çıkar. Bu sanat dalında, özellikle geometrik desenlerin yoğun bir şekilde kullanılması, İslam sanatının karakteristik özelliklerinden biri olan simetrisinin estetik ve uyumlu kompozisyonlar yaratma amacıyla benimsenmesini sağlamıştır (Chenciner, 1988). Örneğin, Osmanlı minyatür sanatında figürlerin düzenlenmesi, sahnelerdeki dengeyi korumak adına dikkatle yapılmıştır.

Geometrik desenler ve süslemeler, sadece resim sanatında değil, mimari ve seramik gibi diğer sanat alanlarında da yaygın olarak kullanılmıştır. Bu desenler, yapılar arasındaki görsel dengeyi sağlayarak gözün belirli noktalara odaklanmasını mümkün kılar (Aoulalay et al., 2022). Osmanlı camilerinde görülen simetrik çini süslemeleri, hem dini bir mesaj iletmekte hem de mekâna uyumlu bir estetik kazandırmaktadır.

Osmanlı sanatında renk kullanımındaki canlılık, sanatçıların doğal dünyadan ilham alarak oluşturdukları çarpıcı kompozisyonlarda önemli bir yer tutar. Canlı renkler, özellikle saray yaşamını tasvir eden minyatürlerde ve doğa temalı sahnelerde estetik zenginliği artırır (Zencirkiran & Berkli, 2022). Örneğin, Sultan II. Mehmed'in portresinde kullanılan parlak kırmızı, mavi ve altın tonları, esere görkemli bir ifade kazandırmıştır.

Osmanlı resim sanatında perspektif kullanımı ise Batı sanatından farklılık gösterir. Batı sanatında yaygın olan matematiksel perspektif kurallarına uyulmaz; bunun yerine, figürler genellikle yandan çizilir. Bu yaklaşım, özellikle minyatür sanatında stilistik bir özellik haline gelmiştir (Önen & Yalçın Çelik, 2022). Örneğin, bir Osmanlı minyatüründe savaş sahnesi tasvir edilirken mekânsal derinlikten ziyade, önemli karakterler ve olaylar ön plana çıkarılmıştır.

İslam sanatı ve Anadolu Selçuklu sanatının etkisiyle Osmanlı resim sanatı, kendine özgü bir tarz geliştirmiştir. Bu özgünlük, özellikle minyatür ve hat sanatında belirgindir. Minyatürlerde daha çok saray ve dini temalar işlenir. Örneğin, "Süleymanname" adlı

eserde, Kanuni Sultan Süleyman'ın hayatı ve zaferleri detaylı sahnelerle resmedilmiştir (Aytaç, 2021).

Bu bağlamda Osmanlı resim sanatında simetri, geometrik süslemeler, canlı renk kullanımı ve perspektif esnekliği, bu sanatın temel unsurları arasında yer alır. Bu unsurlar bir araya gelerek Osmanlı sanatına özgün bir estetik kazandırmış ve onu diğer İslam sanatlarından ayırmıştır (Günergun, 2007). Osmanlı resim sanatı, Türk sanatının zengin ve çeşitli bir parçası olarak tarihsel ve sanatsal açıdan önemli bir etkiye sahiptir.

2. Osmanlı Dönemi Türk Resim Sanatının Ana Hatları

Osmanlı dönemi Türk resim sanatı, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan (1299) çöküşüne (1922) kadar uzanan geniş bir zaman diliminde gelişmiş ve çeşitli aşamalardan geçmiştir. Bu sanat, İslam sanatının genel ilkeleri doğrultusunda şekillenmiş ve farklı dış etkilerle zenginleşmiştir. Osmanlı resim sanatının en belirgin ve yaygın türlerinden biri minyatür sanatı olmuştur. Minyatürler, el yazması kitapların süslenmesinde kullanılan küçük, detaylı ve renkli resimlerdir. Bu eserler genellikle tarihî olayları, günlük yaşamı, saray hayatını ve savaş sahnelerini betimlemektedir. Minyatür sanatının merkezi olarak kabul edilen nakkaşaneler, sarayda veya saraya bağlı atölyelerde faaliyet göstermiştir. Bu atölyelerde çalışan sanatçılar, padişahın himayesinde eserler üretmiş ve Levnî, Nakkaş Osman, Matrakçı Nasuh gibi önemli sanatçılar yetiştirmiştir. Osmanlı resim sanatı, hat sanatı ile iç içe geçmiş bir yapı sergilemiştir. Hat sanatı, İslam sanatının önemli bir unsuru olarak Osmanlı resim sanatında da kendine yer bulmuştur. Bu sanat, estetik değeri yüksek yazı sanatı olarak resimlerle birlikte kitap sayfalarını süslemiştir. Ayrıca, Osmanlı döneminde camiler, saraylar ve köşklere duvar resimleri ve freskler de yaygın olarak kullanılmıştır. Bu tür eserler, mimari yapıları süslemekle kalmamış, aynı zamanda dönemin sanat anlayışını da yansıtmıştır. Osmanlı resim sanatı, İslam sanatının soyut ve sembolik yapısını korurken, dönemin sosyal ve kültürel yaşamını da detaylı bir şekilde betimlemiştir. Bu zengin sanat mirası, Osmanlı İmparatorluğu'nun sanat anlayışını ve estetik değerlerini günümüze taşımaktadır.

2.1. Erken Dönem

Osmanlı resim sanatının erken dönemi, minyatür ve hat sanatı ile belirgin bir şekilde karakterize edilmiştir. Bu dönemde, özellikle 15. ve 16. yüzyıllarda minyatürler büyük bir popülerite kazanmış ve el yazmaları ile kitap süslemelerinde yoğun olarak kullanılmıştır (Şarлак & Onurel, 2014). Minyatür sanatı, Osmanlı İmparatorluğu'nun kültürel ve sanatsal zenginliğini yansıtan önemli bir araç olmuştur. Şarлак ve Onurel (2014) minyatürlerin, saray yaşamını, dini temaları ve tarihi olayları detaylı bir biçimde tasvir ettiğini belirtmektedir. Örneğin, Sultan II. Mehmed'in portresi gibi ünlü minyatür eserler, sadece hükümdarın kişisel özelliklerini yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda dönemin sanatsal anlayışını ve estetik değerlerini de gözler önüne sermektedir (Стародуб, 2018). Minyatür sanatının bu dönemdeki kullanımı, yalnızca portrelerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda el yazmaları ve kroniklerde de önemli sahnelerin betimlenmesinde tercih edilmiştir. Hünername gibi tarihsel eserlerde yer alan betimlemeler, Osmanlı

hükümdarlarının askerî zaferlerini, diplomatik başarılarını ve devletin gücünü simgeleyen figüratif sahnelerle zenginleştirilmiştir. Bu eserler, Osmanlı İmparatorluğu'nun geniş coğrafi ve kültürel etkileşimlerini sanat yoluyla belgelemekte ve aktarmaktadır (Şarlak & Onurel, 2014).

Hat sanatı ise, erken dönemde Osmanlı resim sanatının bir diğer önemli unsuru olarak öne çıkmıştır. Hat sanatı, Kur'an ayetlerinin estetik bir şekilde yazılması ve bu yazıların camilerde sergilenmesiyle karakterizedir (Tongo & Schick, 2023). Bu sanat dalı, İslami inançlarla doğrudan bağlantılı olup, dini metinlerin görsel bir zenginlik kazanmasını sağlamıştır. Tongo ve Schick (2023), hat sanatının Osmanlı camilerinde sıkça kullanıldığını ve bu sanatın, Kur'an'ın estetik bir yorumlanmasına olanak tanıdığını belirtmektedir. Süleymaniye Camii, hat sanatının en iyi örneklerinden biri olarak kabul edilir. Ural (2019), Süleymaniye Camii'nde kullanılan hatların, hem estetik hem de dini anlamda büyük bir değere sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu cami, hat sanatının ihtişamını ve Osmanlı mimarisindeki yerini en iyi yansıtan yapılardan biridir.

Erken dönemde Osmanlı resim sanatında figürlerin tasviri, Batı sanatındaki bireysel portrelerden ziyade toplumsal ve tarihsel olaylara odaklanmıştır. Perspektifin kullanılmaması ve figürlerin genellikle yandan çizilmesi, Osmanlı minyatürlerinde belirgin bir stilistik özellik olarak karşımıza çıkar (Şarlak & Onurel, 2014). Bu yaklaşım, mekân ve figürlerin stilize bir şekilde yerleştirilmesiyle, kompozisyonun simetrik ve dengeli olmasını sağlamıştır. Şarlak ve Onurel (2014), bu stilin, Osmanlı resim sanatını Batı'daki Rönesans resim anlayışından ayıran temel farklardan biri olduğunu vurgulamaktadır.

Erken dönemde Osmanlı resim sanatı, hem minyatürlerin hem de hat sanatının zirveye ulaştığı bir süreç olarak değerlendirilebilir. Bu dönem, sanatçıların İslam estetiğini ve Osmanlı devletinin kültürel mirasını sanat yoluyla yansıttıkları, özgün bir sanat anlayışının oluştuğu bir dönemdir. Minyatür ve hat sanatı, sadece estetik bir değer taşımakla kalmayıp, aynı zamanda Osmanlı toplumunun dini ve kültürel kimliğini yansıtan önemli araçlar olmuştur. Bu sanat dalları, Osmanlı İmparatorluğu'nun geniş coğrafyasında farklı kültürel etkileşimler sonucu gelişmiş ve zenginleşmiştir (Şarlak & Onurel, 2014; Tongo & Schick, 2023; Ural, 2019).

Dolayısıyla, erken dönem Osmanlı resim sanatı, minyatür ve hat sanatının öncülüğünde, İslam sanatının etkisiyle gelişmiş ve Osmanlı İmparatorluğu'nun kültürel ve sanatsal kimliğini şekillendirmiştir. Bu dönem, Osmanlı sanatının zengin ve çeşitli yapısının temellerini atmış olup, sonraki dönemlerdeki sanatsal gelişmeler için sağlam bir zemin oluşturmuştur.

2.2. 16.Yüzyıl ve Avrupa Etkisi

16.yüzyıldan itibaren Avrupa sanatının Osmanlı resim sanatı üzerindeki etkisi daha belirgin hale gelmeye başlamıştır. Bu dönemde Osmanlı sanatçıları, özellikle Avrupa Rönesansı ve Barok tarzlarından etkilenerek eserlerinde daha fazla perspektif kullanmış ve detaylara daha çok önem vermiştir (Demir, 2022). Avrupa'dan gelen bu sanatsal

etkiler, Osmanlı İmparatorluğu'nun kültürel zenginliğini artırmış ve resim sanatında yeni bir dönemin kapılarını açmıştır.

Bu etkiyi yansıtan en önemli sanatçılardan biri, Osmanlı minyatür sanatının önde gelen isimlerinden Nakkaş Osman'dır. Nakkaş Osman, portre çalışmalarında Avrupa etkisini açıkça göstermiş, figürlerinde daha derin bir perspektif anlayışını ve gerçekçi detayları kullanmıştır (Török, 2021). Özellikle, padişah portrelerinde kullanılan ışık ve gölge oyunları, bu dönemde Avrupa sanatıyla kurulan etkileşimlerin bir göstergesi olarak kabul edilir. Nakkaş Osman'ın eserlerinde, padişahların güç ve ihtişamını yansıtan figürler, Batı'nın sanatsal anlayışı ile Osmanlı'nın geleneksel minyatür tarzını bir araya getiren özgün bir stil sunmaktadır.

Bir diğer önemli isim ise, haritacılık ve şehir planlamacılığında sanat ve bilim arasındaki ilişkiyi başarılı bir şekilde harmanlayan Matrakçı Nasuh'tur. Matrakçı Nasuh, şehir ve kale planlarını içeren detaylı çizimleri ile tanınır. Özellikle, Osmanlı fetihlerini ve askeri seferlerini konu alan çalışmalarında, şehirlerin ve bölgelerin kuş bakışı perspektif ile tasvir edilmesi, Avrupa haritacılığının teknikleriyle benzerlikler taşımaktadır (Kuran, 2020). Matrakçı Nasuh'un çizimleri, yalnızca sanatsal bir değer taşımamakta, aynı zamanda tarihsel ve coğrafi birer belge niteliği de taşımaktadır. Örneğin, "Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakıyn" adlı eseri, Osmanlı ordusunun Irak seferi boyunca geçtiği güzergâhların detaylı bir kaydını sunar.

Bu dönemde Osmanlı sanatında Avrupa etkilerinin artması, sadece sanatçıların bireysel çalışmalarıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda saray ve devletin de Avrupa ile olan diplomatik ve ticari ilişkilerinin bir sonucu olarak sanata yansımıştır. Osmanlı sarayı, Avrupa'dan getirilen eserler ve sanatçılar aracılığıyla Batı'daki sanatsal gelişmelerden haberdar olmuş, bu etkileşim de Osmanlı sanatının yeni yönelimler kazanmasına neden olmuştur (Demir, 2022).

Dolayısıyla, 16. yüzyıldan itibaren Avrupa sanatı ile Osmanlı resim sanatı arasında kurulan bu etkileşim, Osmanlı sanatına yeni perspektifler ve detaylar kazandırmış; özellikle Nakkaş Osman ve Matrakçı Nasuh gibi sanatçılar bu dönemin öne çıkan isimleri olarak bu gelişimin temsilcileri olmuştur.

2.3. 19. Yüzyıl ve Modernleşme

yüzyılın başlarında Osmanlı resim sanatı, önemli modernleşme hareketlerine sahne olmuş, sanatçılar geleneksel unsurları Batı'nın modern sanatsal yaklaşımlarıyla harmanlayarak eserlerinde yeni ifade biçimlerine yönelmiştir (Sizova, 2020). Bu dönemde, soyut ve deneysel yaklaşımlar benimsenmiş, geleneksel Osmanlı ve Türk motifleri modern perspektiflerle yeniden yorumlanmıştır. Sanatçılar, Batı'da özellikle empresyonizm ve ekspresyonizm gibi akımlardan etkilenmiş ve bu etkileri, Osmanlı estetik anlayışıyla birleştirerek özgün eserler ortaya koymuşlardır.

Dönemin önemli sanatçılarından İbrahim Çallı, Osmanlı resim sanatında Batılı formların daha fazla kullanıldığı eserleriyle ön plana çıkmıştır. Avrupa'da aldığı eğitimin etkisiyle, figüratif ve natüralist eserlerinde ışık, renk ve formu ön plana çıkararak bir tarz geliştirmiştir. Çallı'nın, Osmanlı resim sanatına Batı'nın empresyonist etkilerini

kazandırdığı eseri 'Türk Ressamları' bu dönüşümün somut bir örneği olarak gösterilebilir (Arslan Çinko & Eres, 2022). Çallı'nın eserlerinde yer alan insan figürleri, Batılı anlamda derinlik ve hacim kazandırılarak Osmanlı sanatında daha önce görülme­yen bir ifade biçimi ortaya koymuştur.

Nazmi Ziya Güran, doğa manzaralarına olan yoğun ilgisi ve empresyonist ışık-gölge kullanımıyla Osmanlı resim sanatına yeni bir soluk getirmiştir. Güran, özellikle doğayı gerçekçi bir üslupla betimlemeye çalışmış ve ışığın farklı etkilerini başarılı bir şekilde eserlerine yansıtmıştır. 'Büyükada'da Sabah' adlı eseri, Osmanlı resim sanatında empresyonizmin başarılı bir uygulaması olarak değerlendirilmektedir (Arslan Çinko & Eres, 2022).

Osmanlı resim sanatının modernleşme sürecindeki bir diğer önemli sanatçı Hikmet Onat ise, deniz manzaralarına olan tutkusuyla tanınmış ve deniz temalı eserleriyle öne çıkmıştır. Onat, geleneksel Osmanlı manzara anlayışını Batılı bir perspektifle yeniden yorumlayarak eserlerinde modern bir tarz benimsemiştir. 'Boğaz Manzarası' adlı eseri, hem geleneksel hem de modern unsurların başarılı bir sentezini sunmaktadır ve Osmanlı resim sanatının Batılılaşma sürecindeki önemli dönemeçlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Osmanlı resim sanatı, bu dönemde yalnızca Batı etkilerini benimsemekle kalmamış, aynı zamanda geleneksel İslami sanat formlarını modern yorumlarla zenginleştirerek çok yönlü bir sanat anlayışı geliştirmiştir. Bu süreç, Osmanlı sanatında köklü bir dönüşüm yaratmış ve Osmanlı resim sanatını hem yerel hem de uluslararası düzeyde özgün bir konuma taşımıştır (Huaxin, 2023).

Bu kapsamda, 20. yüzyılın başlarında Osmanlı resim sanatı, İbrahim Çallı, Nazmi Ziya Güran ve Hikmet Onat gibi sanatçılar aracılığıyla Batı'nın modern sanatsal yaklaşımlarını kendi kültürel mirasıyla harmanlamış ve bu süreç Osmanlı sanatının modernleşmesinde kilit bir rol oynamıştır. Osmanlı sanatının bu dönemdeki dönüşümü, sadece estetik değil, aynı zamanda kültürel anlamda da büyük bir yenilenme sürecini temsil etmektedir.

3. Türk Ve Rum Kültürlerinin Karşılaştırmalı İncelemesi

Türk ve Rum kültürleri, farklı özellikler taşımakla birlikte birçok alanda birbirlerini etkilemiştir (Akin, 2022). Osmanlı resim sanatında Rum sanatının etkileri görülebilir; özellikle Bizans sanatının ikonografik öğeleri Osmanlı resim sanatına entegre edilmiştir (Graziosi, 2018). Türklerin İslamiyet'i, Rumların Ortodoks Hristiyanlığı benimsemesi, dini çeşitlilik oluşturmuştur (Skrbo & Masic, 2017). Ancak bu farklılıklar, Osmanlı'nın hoşgörüsü sayesinde büyük çatışmalara yol açmamıştır (Foss, 2022). Osmanlı kültüründe Türk ve Rum etkileri belirgindir. Her iki kültür de sanat ve dini uygulamalar gibi birçok alanda imparatorluğu şekillendirmiştir (Şahin et al., 2018). Bu etkileşim, Osmanlı'nın kültürel çeşitliliği ve hoşgörüsünün bir göstergesidir (Foss, 2022).

3.1. Rum ve Türk Kültürlerinin Özellikleri, Etkileri ve Sembolizmi

Osmanlı İmparatorluğu, çokkültürlü yapısı ve geniş coğrafyasında barındırdığı farklı etnik ve dini grupların etkisiyle zengin bir kültürel çeşitliliğe sahipti. Bu bağlamda,

özellikle Rum ve Türk kültürleri, Osmanlı sanat ve mimarisinde hem dini hem de sembolik anlamlar açısından önemli bir rol oynamıştır. Bu iki kültürün bir arada var olması, Osmanlı sanatını ve kültürel kimliğini şekillendiren faktörlerden biri olmuştur. Rumlar, Bizans İmparatorluğu'nun mirasçıları olarak Ortodoks Hristiyanlık, Greko-Romen kültür ve Bizans sanatını devam ettirirken, Türk kültürü İslamiyet'in etkisiyle harmanlanarak Osmanlı'nın resmi sanat ve mimarisine yön vermiştir.

Rum kültürü, Bizans İmparatorluğu'nun mirası üzerine inşa edilmiş olup, özellikle Ortodoks Hristiyanlık ve Bizans ikonografisiyle kendini ifade etmiştir. Rumlar, Bizans'ın çöküşünün ardından Osmanlı topraklarında önemli bir yer edinmiş ve özellikle Osmanlı'nın erken dönemlerinden itibaren ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda etkili roller üstlenmişlerdir (Hoerder, 2020). Rumların dini ve kültürel uygulamaları, özellikle İstanbul gibi büyük şehirlerde güçlü bir varlık göstermiştir. Bu şehirlerdeki kiliseler, Bizans mimari üslubunu koruyarak Ortodoks Hristiyanlığın sanatsal ve dini sembollerini yaşatmıştır (Nelson, 2002). Rumlar, Yunanca konuşarak kültürel devamlılıklarını sağlamış ve Ortodoks ritüelleri çerçevesinde Bizans sanatının etkilerini Osmanlı dönemine taşımışlardır (Roudometof, 2019). Bizans ikonografisi, Rum sanatında önemli bir yere sahiptir; Meryem Ana'nın mavi ve kırmızı giysileri, göksel ve dünyevi yaşamı temsil ederken, azizlerin haleleri kutsallığı ve aydınlanmayı simgelemektedir (Hawkins, 2022; Serdiuk, 2020). Bu ikonografik unsurlar, sadece dini bir anlatım aracı olmanın ötesinde, Rum kültürünün sanatsal ve sembolik geleneğini de devam ettirmiştir.

Rumların Bizans kültür mirasını sürdürmelerine karşın, Osmanlı yönetimi altında Türk kültürü, İslami etkilerle sentezlenerek imparatorluğun resmi kültürünü oluşturmuştur. Türk kültürü, Osmanlı'nın kuruluş döneminden itibaren İslamiyet ile bütünleşmiş, bunun yanında Orta Asya'daki göçebe kültür unsurlarını da koruyarak bu iki mirasın sentezine dayalı bir kültürel kimlik geliştirmiştir (Kong, 2022). Osmanlı İmparatorluğu'nun resmi dili olan Türkçe, edebiyat, sanat, hukuk ve yönetim gibi alanlarda etkili olmuş, bu dilin kullanımı imparatorluğun kültürel politikalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır (Hamidova, 2021). Türk resim sanatı, özellikle minyatür ve hat sanatıyla öne çıkmıştır. Minyatür sanatı, Osmanlı sarayında ve resmi belgelerde önemli bir yer tutmuş ve sanatçılar, İslamiyet'in yasakladığı insan figürlerini stilize ederek soyut anlatımlar geliştirmişlerdir (Ergut & Özkaya, 2014). Lale ve gül gibi semboller, aşkı, zarafeti ve mistik temaları simgelerken, doğa teması cenneti veya ilahi mükemmelliği temsil eder (Foss, 2022; Sefiloğlu, 2022). Bu semboller, yalnızca sanatsal ifade biçimleri olarak değil, aynı zamanda Osmanlı toplumunun manevi değerlerini ve inanç sistemlerini yansıtan metaforlar olarak kullanılmıştır. Örneğin, lale Osmanlı sanatında sıklıkla cennetin güzelliği ve Allah'ın mükemmelliği ile ilişkilendirilirken, gül ise Hz. Muhammed'i sembolize eden önemli bir motif olarak kabul edilmiştir (Canaklı & Alabay, 2022).

Türk kültürünün sanatsal mirası sadece minyatür ve hat sanatıyla sınırlı kalmamış, Osmanlı sanatında hayvan figürleri de önemli bir sembolik değer taşımıştır. Osmanlı minyatürlerinde ve diğer sanat formlarında görülen hayvan figürleri, insan karakterlerinin veya belirli ahlaki özelliklerin bir simgesi olarak kullanılmıştır. Bu figürler, bir yandan

doğa ile insan arasındaki ilişkiyi temsil ederken, diğer yandan İslam felsefesinde sıkça vurgulanan adalet, cesaret, sabır gibi kavramları metaforik olarak aktarmıştır (Canaklı & Alabay, 2022). Örneğin, aslan figürü, İslam sanatında sıklıkla adaleti ve cesareti simgelerken, kuş figürleri özgürlüğü ve ruhun ilahi âleme yükselişini temsil etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Rum ve Türk kültürleri, birbirlerinden farklı dini ve sanatsal anlayışlara sahip olmalarına rağmen, Osmanlı'nın çokkültürlü yapısında bir arada var olmuş ve imparatorluğun zengin kültürel kimliğini şekillendirmiştir. Rumların Bizans mirası ile Türklerin İslami ve Orta Asya kökenli gelenekleri, Osmanlı sanatında belirgin bir şekilde yer almış ve bu kültürel zenginlik Osmanlı sanatını diğer İslam dünyası ve Batı sanatlarından ayıran özgün bir kimlik oluşturmuştur. Bu bağlamda, Rumların Bizans ikonografisi ve Türklerin İslam sanatındaki sembolizmi, Osmanlı sanatında semboller aracılığıyla manevi ve dini değerlerin aktarılmasında önemli bir rol oynamıştır (Seifried, 2020; Kong, 2022).

Söz konusu, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Rum ve Türk kültürleri, sanat, dil ve sembolizm açısından derin bir etkileşim göstermiş ve bu etkileşim, imparatorluğun sanatsal üretiminde önemli izler bırakmıştır. Her iki kültür de dini ve sanatsal semboller aracılığıyla kendi kimliklerini ve miraslarını korurken, Osmanlı'nın çokkültürlü yapısı içerisinde birlikte var olabilmıştır. Rum ve Türk kültürlerinin sembolik anlamlar üzerinden şekillenen bu sanatsal üretimleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun sanat tarihindeki özgün yerini belirlemiştir.

4. Osmanlı Dönemi Türk Resim Sanatında Rum Temaları

Osmanlı İmparatorluğu, farklı etnik ve dini grupların bir arada yaşadığı çok kültürlü bir imparatorluktur (Hess, 1975). Bu yapı, Osmanlı resim sanatında çeşitli etkiler olarak görülür. Matrakçı Nasuh'un "Süleymaniye Camii ve Çevresi" minyatürü buna örnektir (Millet, 1991). Rum sanatı, manzaralar ve doğa motiflerine önem verir; bu etki Osmanlı minyatür sanatında da görülür (Berlekamp, 2006). Nakkaş Osman'ın "Topkapı Sarayı Manzarası" minyatürü buna bir örnektir.

Rum sanatında dini temalar ve azizlerin resmedilmesi önemli yer tutar; bu temalar Osmanlı minyatürlerinde de gözlemlenir (Mathews, 1993). 17. yüzyıl Osmanlı minyatürlerinde "Aziz George'un Ejderhayı Öldürmesi" tasviri, Rum sanatının etkisini gösterir. Rum sanatı, mitolojik ve efsanevi unsurları içerir. 15. yüzyıl Osmanlı minyatürlerinde "Herakles ve Hesperidlerin Altın Elmaları" tasviri buna örnektir (Günsel, 2009).

Osmanlı İmparatorluğu'nda Rumlar, ticaret, zanaat ve sanatta etkili olmuştur. Bu, ressamların Rumları konu alan çalışmalara ilgisini artırmıştır. Osman Hamdi Bey gibi sanatçılar bu etkileşimi eserlerinde yansıtmıştır (Kyrkoudis, 2020). Rumların günlük yaşamı ve kültürü, Osmanlı ressamlarının tablolarında sıkça yer almıştır (Torunoğlu, 2021). Rumların kültürel mirası, Osmanlı ressamlarına ilham kaynağı olmuştur (Doygun, 2022).

Osmanlı resim sanatında Rum temaları, Rumların günlük yaşamını ve kültürel unsurlarını yansıtır (Göçek, 2018). Osman Hamdi Bey'in eserlerinde Rumların geleneksel kıyafetleri

doğru şekilde yansıtılmıştır (Gratien & Pope-Obeda, 2020). Rumların yaşadığı bölgelerin manzaraları Osmanlı tablolarında sıkça yer alır (Meichanetsidis, 2015). Rumların dini ritüelleri Osmanlı resim sanatında önemli bir yer tutar (Ögür & Pancar, 2023).

4.1. Osmanlı Sanatında Rum ve Türk Kültürel Etkileri

Osmanlı İmparatorluğu, geniş coğrafi sınırları ve çokkültürlü yapısı ile farklı medeniyetlerin ve etnik grupların etkilerini bünyesinde toplamış bir devlet olarak, bu çeşitliliği sanat ve mimarisine de yansıtmıştır. Bu bağlamda Rum ve Türk kültürleri, Osmanlı sanatının çeşitli dallarında derin izler bırakmış ve özellikle hüsnühat, çini ve seramik sanatında bu etkiler belirgin şekilde hissedilmiştir. Osmanlı sanatının çok yönlü karakteri, hem Bizans'tan devralınan Rum mirası hem de İslam-Türk sanatının unsurlarının birleşmesiyle özgün bir kimlik kazanmıştır.

Osmanlı hüsnühat sanatı, İslam kültürünün önemli bir estetik unsuru olarak gelişmiş, ancak imparatorluğun farklı kültürel etkilerle zenginleşmesiyle Rum sanattan da etkiler almıştır. 16. yüzyılın önde gelen hat sanatçılarından Ahmed Karahisar, eserlerinde Bizans etkilerini açıkça yansıtmıştır. Karahisar'ın yazı biçimlendirme ve süsleme tekniklerinde Bizans ikonografisinin izlerine rastlanmaktadır. Özellikle harflerin dekoratif düzenlemeleri ve çevresel motifler, Bizans sanatına özgü unsurlarla harmanlanmıştır (Gemici & Deri, 2021). Bu etkiler, hüsnühat sanatının Osmanlı'daki evriminde Bizans mirasının oynadığı rolü gözler önüne sermektedir. Aynı zamanda, 17. yüzyılın önde gelen hat ustalarından Hafız Osman da Rum sanattan ilham alarak eserlerinde kompozisyon ve süsleme tekniklerini geliştirmiştir. Osman'ın yazı kompozisyonlarında Rum motiflerine dayalı desenler ve biçimlendirmeler, Osmanlı hüsnühat sanatında Rum izlerinin ne kadar derin olduğunu gösterir (Jackson, 2020). Hafız Osman'ın özellikle dekoratif unsurlarla zenginleştirdiği eserlerinde Bizans mirasının devamı niteliğinde motifler görmek mümkündür.

Rum kültürünün Osmanlı sanatına katkılarında bir diğeri ise çini ve seramik sanatında görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nda çini ve seramik sanatı, imparatorluğun geniş topraklarındaki farklı kültürlerden etkilenmiş, bu etkileşim çini sanatında da kendini göstermiştir. Özellikle Bizans dönemine ait kilise ve manastır yapılarında kullanılan Rum motifleri, Osmanlı çini sanatında yer bulmuştur (Fehérvári, 1981). 16. yüzyıldan itibaren İznik ve Kütahya çinilerinde belirginleşen geometrik desenler ve bitkisel figürler, Bizans ikonografisinin Osmanlı çini sanatına etkisini göstermektedir. İznik çinilerinde sıkça karşılaşılan bu desenler, Osmanlı sanatında Bizans'ın sanatsal mirasının devam ettiğini kanıtlar niteliktedir. Bu geometrik desenler ve bitkisel figürler, Osmanlı çini sanatının İslam estetiği ile Bizans ikonografisini nasıl birleştirdiğini ortaya koymaktadır (Alparslan, 2016).

Örneğin, İznik çinilerinde yer alan geometrik desenler, özellikle cami ve saray süslemelerinde Bizans'tan devralınan motiflerin Osmanlı estetiğiyle harmanlanmasını sağlar. Bu çinilerdeki bitkisel motifler, Bizans'ın mimari süslemelerinde kullanılan sembollerin Osmanlı çini sanatına uyarlanmış halidir. Ayrıca, Kütahya çinilerinde de benzer bir etkileşim görülür. Kütahya'daki çini eserlerde Rum kültüründen gelen mimari

detaylar ve insan figürleri göze çarpar. Bu figürler, Bizans sanatının Osmanlı çini sanatında kendini göstermesi açısından önemlidir. Özellikle 17. yüzyıldan itibaren çini ve seramiklerde kullanılan figüratif betimlemeler, Bizans etkisinin Osmanlı sanatına nasıl nüfuz ettiğinin bir başka göstergesidir (W. & I., 2017).

Bu motiflerin yanı sıra, Osmanlı cami ve saray süslemelerinde Rum motifleri sıklıkla kullanılmıştır. İznik çinilerinde yer alan desenler, Osmanlı mimarisinde dekoratif birer unsur olmanın ötesine geçerek kültürel çeşitliliği yansıtan önemli semboller haline gelmiştir. Bizans ikonografisinden gelen bu motifler, Osmanlı çini ve seramik sanatının zenginliğini ve imparatorluğun farklı kültürlerden nasıl beslendiğini ortaya koymaktadır. Örneğin, Süleymaniye Camii'ndeki İznik çinileri, Bizans sanatının Osmanlı sanatıyla nasıl harmanlandığını gösteren önemli bir örnektir. Bu çinilerdeki simetrik ve geometrik desenler, Bizans'tan devralınan sanatsal mirasın bir parçası olarak Osmanlı estetiğiyle buluşturulmuştur (Fehérvári, 1981).

Dolayısıyla, Osmanlı sanatında Rum kültürünün izleri, hüsnühat, çini ve seramik sanatlarında belirgin bir şekilde görülmektedir. Bizans ikonografisinin Osmanlı sanatına nüfuz etmesi, özellikle dekoratif unsurların ve motiflerin kullanımında kendini göstermiştir. Osmanlı sanatında hem İslam estetiği hem de Bizans'tan gelen sanatsal gelenekler bir araya gelmiş ve bu etkileşim, imparatorluğun çokkültürlü yapısını sanat yoluyla yansıtan bir kimlik oluşturmuştur. Rum ve Türk kültürlerinin bu sanatsal birlikteliği, Osmanlı sanatının evrensel değerler taşıyan ve kültürel zenginliği barındıran özgün bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

5. Osmanlı Dönemi Resim Sanatında Rum Sanatçıların Katkıları

Osmanlı İmparatorluğu'nun resim sanatında Rum sanatçıların önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. İmparatorluğun çokkültürlü yapısı, farklı etnik ve dini grupların sanat alanına katkıda bulunmasını sağlamış ve bu çeşitlilik Osmanlı sanatının özgün yapısını oluşturmuştur. Özellikle Rum sanatçılar, Osmanlı resim sanatına hem Bizans sanatının derinliklerini hem de Batı sanatının yenilikçi unsurlarını taşımışlardır. Rum sanatçılar, Bizans ikonografisi ve halk sanatı gibi geleneksel disiplinlere hâkim olmuş, aynı zamanda 18. ve 19. yüzyıllarda Batı sanatındaki gelişmeleri takip ederek Osmanlı resim sanatına yenilikçi bakış açıları kazandırmışlardır. Bu çift yönlü etkileşim, Osmanlı sanatını hem geleneksel hem de modern anlayışlarla zenginleştirmiştir (Konopka, 2023).

Osmanlı döneminde öne çıkan Rum sanatçılar arasında, tarihsel olayları ve kişilikleri konu alan eserleriyle Theodoros Vryzakis önemli bir yer tutmaktadır. Vryzakis, Osmanlı ve Rum kültürlerinin etkisi altında eserler üretmiş ve bu kültürel çeşitliliği eserlerine yansıtmıştır. Özellikle tarihi temaları işleyen resimlerinde Bizans sanatının detaycılığı ile Osmanlı sanatının estetik anlayışını bir araya getirmiştir. Bu durum, Rum sanatçılarının Osmanlı resim sanatına kazandırdığı özgün katkıların bir örneği olarak kabul edilmektedir (Eriş Kizgin, 2022).

Bir diğer önemli Rum sanatçı olan Periklis Pantazis, natüremort ve portre çalışmalarıyla Osmanlı resim sanatına yenilikler getirmiştir. Pantazis, Batı sanatında gelişen tekniklerden etkilenmiş ve bu teknikleri Osmanlı sanatına adapte ederek resimlerinde

derinlik ve renk kullanımı açısından modern bir anlayış geliştirmiştir. Onun eserlerinde, Batı sanatına ait perspektif ve kompozisyon teknikleri, Osmanlı'nın geleneksel resim anlayışıyla birleşmiştir. Bu da, Osmanlı sanatında Rum sanatçıların çift yönlü kültürel katkılarının bir başka göstergesidir (Konopka, 2023). Pantazis'in natüremort ve portre çalışmaları, dönemin sanat anlayışına Batı'nın yenilikçi unsurlarını ekleyerek Osmanlı resim sanatını geliştirmiş ve bu alana farklı bir estetik boyut kazandırmıştır.

Rum sanatçıların Osmanlı resim sanatına yaptığı katkılar, sadece teknik anlamda değil, aynı zamanda sanatsal çeşitliliği ve kültürel etkileşimi temsil etmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun çok kültürlü yapısı, bu sanatçıların çalışmalarında kendini açıkça gösterir ve Osmanlı sanatının özgün tarzını oluşturmaya katkıda bulunur. Bu çokkültürlü etkileşim, Osmanlı resim sanatının sadece yerel değil, aynı zamanda küresel sanat anlayışlarına da açık olmasını sağlamıştır (Tongo & Schick, 2023). Rum sanatçıların Bizans ikonografisinden aldığı ilham, Batı sanatının yenilikleri ile birleşerek, Osmanlı resim sanatında farklı ve yenilikçi bir tarz oluşturmuştur.

Dolayısıyla, Osmanlı resim sanatında Rum sanatçıların katkıları, Osmanlı sanatının çok kültürlü yapısının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Theodoros Vryzakis ve Periklis Pantazis gibi sanatçılar, Osmanlı ve Batı sanatını birleştirerek, resim sanatında yeni teknikler ve perspektifler sunmuşlardır. Bu katkılar, Osmanlı sanatının hem geleneksel hem de modern unsurlarla nasıl zenginleştiğini göstermekte ve imparatorluğun sanatsal mirasını daha da derinleştirmektedir.

6. Osmanlı Dönemi Türk Resim Sanatında Rum Etkisinin Değerlendirilmesi

Osmanlı İmparatorluğu'nun çok etnikli ve çok kültürlü yapısı, sanatının gelişiminde de kendini göstermiştir. Rum topluluğu, Bizans'tan miras kalan dini ve sembolik imgeler, figüratif tasvirler ve canlı renkler ile Osmanlı resim sanatına önemli katkılarda bulunmuştur (Ergul, 2012). Rum sanatçıları, Osmanlı sarayları ve diğer önemli yapıların dekorasyonunda resim, fresk, mozaik ve vitray gibi alanlarda uzmanlaşmışlardır. Bu eserlerde, Rum sanatçıların detaylara verdiği önem ve figüratif tasvirlerdeki ustalıkları görülür (Kiriş Büyükgüner, 2023). 18. ve 19. yüzyıllarda, Rum sanatçıları Batı sanat akımlarından etkilenmiş ve Bizans sanatı ile Batı'nın yenilikçi tekniklerini birleştirmişlerdir. Bu dönemdeki eserler, Osmanlı resim sanatına gerçekçi ve detaylı bir yaklaşım kazandırmıştır.

Bu kapsamda, Osmanlı dönemi Türk resim sanatında Rum etkisi, çok kültürlü ve etnik çeşitliliğin bir yansımasıdır. Rum sanatçıları, Osmanlı resim sanatına özgün tarz ve teknikler getirerek önemli bir rol oynamışlardır. Bu etkileşim, Osmanlı İmparatorluğu'nun sanatsal ve kültürel çeşitliliğini anlamaya yardımcı olur.

7. Yöntem

Çalışmada mantıksal akıl yürütme, literatür taraması yöntemi ve tarihsel perspektif analizi kullanılmıştır. Mantıksal akıl yürütme, mevcut bilgiler arasındaki ilişkileri analiz ederek mantıklı sonuçlara ulaşma sürecidir ve bu süreç, çıkarım yapma, hipotez oluşturma ve problem çözme gibi entelektüel faaliyetlerin temelini oluşturur. Literatür

taraması, belirli bir konu hakkında mevcut olan yazılı malzemeleri (kitaplar, makaleler, tezler, raporlar, çevrimiçi kaynaklar vb.) inceleyerek ve analiz ederek bilgi toplama sürecidir (Sutton, 2020). Bu süreç, araştırmacıların konuyla ilgili mevcut teorileri, bulguları ve tartışmaları derinlemesine anlamalarını sağlar (Duggan, 2016). Tarihsel perspektif analizi, bir konunun veya olayın geçmişten günümüze kadar olan sürecini ve gelişimini inceleyen bir yöntemdir (Kürkçüoğlu, 2020, s. 461). Bu analiz, belirli bir konunun tarih boyunca nasıl şekillendiğini, değişim ve dönüşümlerini, geçmişte yaşanan önemli olayların bugünkü durum üzerindeki etkilerini ve tarihsel bağlamda nasıl anlamlandırılması gerektiğini anlamak için kullanılır (Xu & Zou, 2022).

Sonuç

Yapılmış olan çalışmanın bulguları, Osmanlı dönemi Türk resim sanatının, tarihsel ve kültürel etkileşimler sonucunda şekillenen karmaşık ve çok yönlü bir sanat formu olduğunu göstermiştir. Özellikle, Rum sanatının Türk resim sanatında etkili olduğu görülmüştür. Bu etkileşim, sanatın estetik ve teknik yönlerini şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır.

Rum sanatının etkisi, Osmanlı dönemi Türk resim sanatında çeşitli şekillerde görülür. Bizans dönemine ait ikonografi, mozaik ve fresk teknikleri, Türk resim sanatında kendi özgün yorumlarıyla uygulanmıştır. Bu teknikler, özellikle minyatür, saray sanatı ve halk sanatı gibi alanlarda kullanılmıştır. Ayrıca, Rum sanatının dini ve laik temaları da Türk resim sanatına yansımıştır.

Bu etkileşim, kültürlerarası etkileşimlerin sanat üzerindeki geniş etkisini göstermektedir. Sanat, farklı kültürlerin etkileştiği bir alan olarak görülebilir ve bu etkileşimler, sanatın estetiğini ve tekniklerini şekillendirir. Osmanlı dönemi Türk resim sanatında Rum etkisi, bu tür bir etkileşimin belirgin bir örneğidir.

Ancak, bu etkileşimin anlamının ve öneminin tam olarak anlaşılabilmesi için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Rum sanatının Osmanlı dönemi Türk resim sanatına etkisini daha geniş bir tarihsel ve kültürel bağlamda incelemek ve bu etkileşimin Türk resim sanatının gelişimine olan katkısını daha derinlemesine değerlendirmek gerekmektedir.

Bu kapsamda yapılmış olan çalışma, Osmanlı dönemi Türk resim sanatının gelişiminde Rum sanatının önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu bulgular, sanat tarihçilerine ve genel okuyuculara, Osmanlı dönemi Türk resim sanatını ve onun tarihi ve kültürel bağlamlarını daha iyi anlamaları için yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Aynı zamanda, Türk resim sanatının gelişimine olan katkısını daha iyi anlamak ve değerlendirmek için Rum sanatının etkisini daha fazla araştırmanın önemini vurgulamaktadır.

KAYNAKLAR

- Alparslan, E. (2016). Türk süsleme motiflerinden. *Hatai” Motifinin İncelenmesi ve Yazma Eser Ciltlerinde Bulunan “Hatai Şemseler”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C, 9, 862-874.*
- Arslan Çinko, M., & Eres, Z. (2022). Evaluations on the Educational History and Buildings of Edirne Province in 19th-20th Century with Archive Documents. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi, 11(1), 73–124.*
- Aoulalay, A., El Mhouti, A., & Massar, M. (2022, March). Classification of Islamic geometric patterns based on machine learning techniques. In *2022 2nd international conference on innovative research in applied science, engineering and technology (IRASET)* (pp. 1-6). IEEE.
- Aytaç, A. (2021). Turkish textiles which have been described in paintings of artist Şevket Dağ. *Universum, (1), 73-89.*
- Bierman, I. A. (1992). Iznik: The Pottery of Ottoman Turkey, by Nurhan Atasoy & Julian Raby. Istanbul University: Institute of Social Sciences, 1989; distributed by Alexandria Press, 43 Pembridge Villas, London W11 3EP. *Review of Middle East Studies, 26(2), 263-264.*
- Brend, B. (2022). The Study of Persian Painting. *Journal of the Royal Asiatic Society, 32(4), 721-729.*
- Chenciner, R. (1988). Stone plastic art of Azerbaijan. By Rasim Shamil Oglu Efendiev. pp. 72, illus. inn col. and b. and w. Baku, Ishyg Publishing, 1986. Roubles 10.80. *Journal of the Royal Asiatic Society, 120(1), 193-195.*
- Cowen, J. S. (1991). Miniature Painting in Ottoman Baghdad, Rachel Milstein, Islamic Art and Architecture No. 5., Costa Mesa, Calif.: Mazda publishers, 1990, 132 pp., 16 color plates, b & w illus., drawings, index, bibliography, no price listed. *Iranian Studies, 24(1-4), 83-85.*
- Canakli, L. A., & Alabay, S. (2022). " Self-Learning French Coursebooks" as Part of French Education in Post Tanzimat Era of the Ottoman Empire. *Journal of Education and Learning, 11(2), 104-111.*
- Стародуб, Т. Х. (2018). Праздничные парады в османской миниатюре XVI-XVIII веков. *Искусство Евразии, (2 (9)), 180-192.*
- Çolakoglu, F., Yüzgeç, I. U., & Çolakoglu, S. (2022). Stuffed mussels in Turkish culinary culture: ottoman empire period.
- Demir, M. (2022). 16. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Zirai Üretimi Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Değerlendirme/An Evaluation Of The Factors Affecting The Agricultural Production In The Ottoman Empire In The 16th Century. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (55).*
- Der Matossian, B. (2020). The Development of Armeno-Turkish (Hayatar T ‘rk ‘erēn) in the 19th Century Ottoman Empire: Marking and Crossing Ethnoreligious Boundaries. *Intellectual History of the Islamicate World, 8(1), 67-100.*

- Duggan, T. J. (2016). Master ing the Art of Music Integration. In *Recontextualized: A Framework for Teaching English with Music* (pp. 51-64). Rotterdam: SensePublishers.
- Doygun, P. (2022). «The Others» In Politics During The Era Of The Young Turks: Ottoman Greeks In The Parliament (1908-1918). *Espacio, Tiempo y Forma: Serie V, Historia Contemporánea*, (34).
- Ergut, E. A., & Özkaya, B. T. (2014). Editors' Introduction: Culture, Diplomacy, Representation: "Ambivalent Architectures" from the Ottoman Empire to the Turkish Republic. *New Perspectives on Turkey*, 50, 5-8.
- Foss, C. (2022). *The Beginnings of the Ottoman Empire*. Oxford University Press.
- Fehérvári, G. (1981). Claude Humbert: Islamic ornamental design: 1001 ornamental motifs.[French/English/German text.] 236 pp. London and Boston: Faber and Faber, 1980.£ 17.50. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, 44(3), 583-584.
- Günergun, F. (2007). Ottoman encounters with European science: sixteenth-and seventeenth-century translations into Turkish. *Cultural Translation in Early Modern Europe*, 192.
- Graziosi, J. (2018). Turkish Music in the Greek American Experience. *Greek Music in America*, 149-63.
- Gemici, N., & Deri, M. (2021). Hattat Hâmid Aytaç'ın Hayatı ve Şişli Camii'ndeki Hat Eserleri. *İslami İlimler Dergisi*, 16(2).
- Göçek, F. M. (2018). Genocide in the Ottoman Empire: Armenians, Assyrians and Greeks, 1913–1923. Ed. George N. Shirinian. New York: Berghahn Books, 2017. xi, 433 pp. Notes. Bibliography. Index. Photographs. \$69.95, hard bound. *Slavic Review*, 77(4), 1054-1056.
- Gratien, C., & Pope-Obeda, E. K. (2020). The Second Exchange: Ottoman Greeks and the American Deportation State during the 1930s. *Journal of Migration History*, 6(1), 104-128.
- Hamidova, Z. (2021). Usmonli Imperiyasi davrida tilni rejalashtirish va milliy o'zlikning barpo etilishi. *Uzbekistan: Language and Culture*, 2(2).
- Huaxin, L. (2023). Development Of Chinese Piano Art Of The 20th Century In The Context Of Adaptation Of Western Influences. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, (3), 123-129.
- Jackson, C. (2020). *Islamic Manuscripts of Late Medieval Rum, 1270s-1370s: Production, Patronage and the Arts of the Book*. Edinburgh University Press.
- Kyrkoudis, T., Tsoucalas, G., Thomaidis, V., Bakirtzis, I., Nalbanti, E., Polychronidis, A., & Fiska, A. (2021). Vaccination of the ethnic Greeks (Rums) against smallpox in the Ottoman Empire: Emmanuel Timonis and Jacobus Pylarinos as precursors of Edward Jenner. *Journal of Clinical Practice and Research*, 43(1), 100.
- Konopka, E. (2023). Landscape Painting and the Construction of "Icelandicness". Icelandic Modern National Art vis-à-vis its Danish Origins. *Biuletyn Historii Sztuki*, 85(1), 95-116.

- Koç, G. D. (2023). Provincial Governors and Yurtluk-Ocaklık Holders on the Eve of the Tanzimat Reforms. *Archiv orientální*, 91(1), 69-88.
- Kong, L. (2022). The Changes and Continuities Between the Ottoman Empire and the Turkish Republic. *European Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(5), 17-22.
- Kürkçüoğlu, S. S. (2020). Alevi Ve Bektaşî Kültürünün Deryası Kıyas Ve Yaşayan Bir Usta: Âşık Sefâî. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (96), 459-490.
- Komsuoğlu Çıtıptıoğlu, A., Toker, H., & Nardella, F. (2021). The Relationship Between Art and Politics in the 19th Century Ottoman Empire: Institutionalization, Change and Continuity.
- Kuran, M. (2020). Venice in Polish Literature of the Latter Half of the 16th Century and in the 17th Century as a Model Political System, a Leading Centre in the Fight Against the Ottoman Empire, and the Centre of the Pilgrimage Culture. *Czytanie Literatry. Łódzkie Studia Literaturoznawcze*, (9), 13-50.
- Meichanetsidis, V. T. (2015). The genocide of the Greeks of the Ottoman Empire, 1913–1923: A comprehensive overview. *Genocide Studies International*, 9(1), 104-173.
- Ögür, İ., & Pancar, Z. (2023). Investigation of the Reasons for the Ottoman Empire's Limited Participation in the Modern Olympic Games. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 7(2), 281-286.
- Önen, K. F. D., & Çelik, S. D. Y. Cihan-ı medeniyet” in ortasında bir Osmanlı aydını: Halit Ziya Uşaklıgil’in hatırat ve mektuplarına eleştirel bir bakış. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 265-284.
- Sutton, A. C. (2020). The composition of success: competition and the creative self in contemporary art music. *Qualitative Sociology*, 43(4), 489-513.
- Şarlak, E. A., & Onurel, R. (2014). Depictions of Prophet Solomon in Christian icons and Ottoman miniature art. *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, 14(1), 321-345.
- Sefiloğlu, M. S. (2022). China Through The Eyes Of The Seventeenth-Century Ottoman Empire. *Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 217-232.
- Şahin, N., Güray, C., & Aydın, A. F. (2018). Cross-Cultural Influences in Makam Theory: The Case of Greek-Orthodox Theorists in the Ottoman Empire. *Musicologist*, 2(2), 115-126.
- Skrbo, A., & Masic, I. (2017). Influence of Arabian Pharmacy on Diseases Treatment During Ottoman's Period in Bosnia and Herzegovina. *Medical Archives*, 71(3), 219.
- Sürün Sizova, I. (2020). Global Modernization And Generational Evolution Of Interacting With Museum Visitors In The Middle Of The 20th Century. *Higher School of Economics Research Paper No. WP BRP*, 193.
- Torunoğlu, B. (2021). The Neo-Hellenes in the Ottoman Empire, 1830–1869. *Journal of Modern Greek Studies*, 39(1), 49-70.

- Tongo, G., & Schick, I. C. (2023). Islamic art and visualities of war from the Ottoman Empire to the Turkish Republic. *New Perspectives on Turkey*, 1-29.
- Török, Z. G. (2021, August). Cartographic circles: maps of Hungary as the Habsburg-Ottoman military border in the 16th century. In *Proceedings of the ICA* (Vol. 3, p. 11). Göttingen, Germany: Copernicus Publications.
- Ural, T. (2019). Book Review: Begüm Özden Fırat, Encounters with the Ottoman Miniature: Contemporary Readings of an Imperial Art.
- Yerkazan, H. (2021). İbnü's-Salâh'a Nispet Edilen Müsnedü'l-Hâfız Osmân b. es-Salâh el-Eserî fimâ verede mine'l-ehâdîs fî fazli'l-İskenderiyye ve 'Askalân İsimli Eser Üze-rine Bir Değerlendirme. *Eskiyeşi*, (43), 55-76.
- Xu, Z., & Zou, D. (2022). Big data analysis research on the deep integration of intangible cultural heritage inheritance and art design education in colleges and universities. *Mobile Information Systems*, 2022(1), 1172405.